

RMI

REVISTA
MONUMENTELOR
ISTORICE

1/2017

POST '90



6	Editorial Ștefan Bâlici
---	-----------------------------------

1

8	Dosar tematic	10	Despre formarea actualului și viitorului „arhitect-restaurator” – varianta „Ion Mincu”, București. Hanna Derer
		16	Re/Înființarea DM(AS)I. Un gest prematur în istoria protecției monumentelor istorice Peter Derer
		22	Studiile istorice din perspectivă bucureșteană Irina Popescu-Criveanu
		34	Un patrimoniu necunoscut: studiile istorico–arhitecturale ale arhitecturii urbane Nicolae Lascu
		40	Un public pentru Françoise Choay Kázmér Kovács
		44	Patrimoniul cultural, politica identității și cunoașterea științifică Gheorghe Alexandru Niculescu

2

56	Studii și cercetări	58	A construi sau a nu construi în Piața Revoluției din București? – o dilemă din perspectivă istorică Adrian Crăciunescu
		68	Câmpul istoric Mărăști Raluca Iosipescu
		76	Construcții școlare în ultimul sfert al sec. al XIX-lea în satele săsești din Țara Bârsei Adriana Stroe, Aurelian Stroe
		82	Biserica lui Bucur Ciobanul. Dincolo de legende Sergiu Iosipescu, Raluca Iosipescu

3

90	Dosar de restaurare	92	Restaurarea și revitalizarea Castelului Bánffy din Bonțida, jud. Cluj Csilla Hegedüs, Zsuzsanna Eke, Dorottya Makay
		104	Conacul P. P. Carp din Țibănești, jud. Iași Batem fierul la Conac! 2005–2017 Note pe marginea unei strategii în favoarea patrimoniului construit Șerban Sturdza, Alexandra Mihailciuc
		118	Restaurarea Arcului de Triumf din București Aurora Târșoagă
		128	Reabilitarea și promovarea identității culturale a Pieței Cetății și a Turnului Ștefan din Baia Mare Ildiko Mitru

4

136	Portret		Arhitect Rodica Mănciulescu
		138	100 de ani de la naștere Cristina Mănciulescu, Ștefan Mănciulescu
		148	Proiecte de restaurare Anca Filip

5

160	Eseu fotografic		Ștergeri incomplete Andrei Mărgulescu
-----	------------------------	--	-------------------------------------------------

6

172	Recenzii	174	Alexandra Mihailciuc „În jurul focului. Arhitectură, tradiție și inovație în sisteme de încălzire și gătit” Corina Mihăescu
		178	Roberta Grignolo „Diritto e salvaguardia dell'architettura del XX secolo Law and Conservation of the 20 th Century Architecture” Oana Țiganea
		182	Alexandru Mexi „Grădinile Castelului Peleş. Mitologie dinastică și peisaj cultural” Ioana Tudora
		184	Jan Hülsemann „Casa țărănească săsească din Transilvania. Ghid pentru restaurarea caselor vechi” Iozeфина Postăvaru

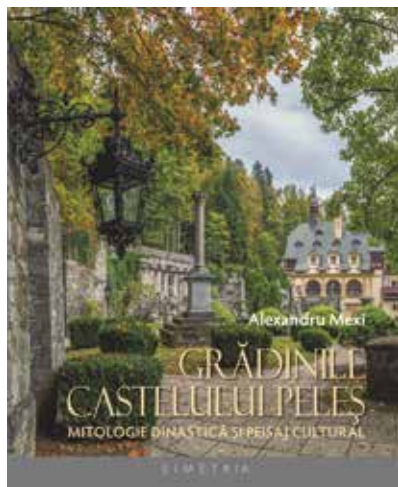
rol decisiv în definirea scenariului de intervenție și a negocierilor orientate spre salvarea moștenirii construite a secolului al XX-lea.

Textele sunt publicate în limbile italiană, engleză, franceză și germană, evidențiind pe de altă parte și principalele culturi și practici patrimoniale implicate în proiect. Iar intervențiile de specialitate nu sunt limitate breslei arhitecților ci includ experiențele unor specialiști din domeniul ingineriei civile, dreptului, economiei, istoriei arhitecturii și protecției civile. Din această perspectivă, precum și din complexitatea subiectelor abordate, volumul devine într-adevăr un instrument util în domeniul practicii patrimoniale prin puterea exemplului și a dezbaterilor ce le ridică. Însă, înainte de o lectură aprofundată, ar fi utilă însușirea unui vocabular specific patrimoniului arhitectural la nivelul căreia *moștenirea arhitecturală* nu este echivalentă cu *monumentul istoric*, *arhitectura secolului al XX-lea* nu definește doar *mișcarea modernă*, iar *intervenția* poate fi interpretată pornind de la o *restaurare conservativă* până la scenariul pesimist al *demolării*.

Alexandru Mexi

Grădinile Castelului Peleş.
Mitologie dinastică și peisaj cultural

Editura Simetria, 2017



Ioana Tudora

Universitatea de Științe Agronomice și
Medicină Veterinară, București
itudora@gmail.com

Ne aflăm în fața unei cărți inedite în peisajul publicistic de specialitate românesc, căci despre peisaj este vorba în cartea lui Alexandru Mexi, *Grădinile Castelului Peleş. Mitologie dinastică și peisaj cultural*, publicată la editura Simetria. Cartea este rezultatul unei cercetări desfășurate în cadrul programului de Master CESI (Centrul de Excelență în Studiul Imaginii) al Universității București și al Universității de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu. În acest context, încrederea acordată foarte tânărului cercetător de către Vlad Alexandrescu și Alexandru Beldiman, care au încurajat publicarea lucrării, este una binemeritată.

Ne aflăm deci în fața unui triplu debut – un debut publicistic, un debut extrem de promițător în cercetare al autorului și un debut (sperăm la fel de promițător) într-un domeniu practic inexistent până acum în România – acela al istoriei și teoriei grădinilor și peisajului. În acest sens trebuie apreciată colaborarea permanentă a autorului cu Ruxanda Beldiman, cea care a descifrat pentru public arhitectura castelului Peleş și ale cărei sfaturi și îndrumare au generat perspectiva holistică asupra domeniului Peleş și căreia, de altfel, cartea îi este dedicată. Căci dacă despre arhitectură s-a scris și se scrie mult, relația acesteia cu arhitectura peisajului a fost până acum ignorată, fapt care se reflectă și în lumea profesională, a practicii de restaurare din țara noastră. Lucrarea pornește de la încercarea de a descifra rolul Castelului Peleş în construirea mitului dinastic, pentru a continua cu prezentarea elementelor peisagistice utilizate în acest scop, în contextul limbajului formal al sfârșitului de secol XIX. Informația istorică referitoare la ansamblu și la componentele sale este consistentă, autorul arătând complexitatea demersului fondator, insistând asupra modului de realizare a ansamblului și acordând o atenție specială compoziției vegetale și, mai ales, „programului iconografic” al grădinilor castelului. Lucrarea lui Alexandru Mexi este martorul dificultăților cu care acest domeniu se confruntă și se va confrunța în contextul unui dezinteres istoric față de domeniul peisajului și peisagisticii în viața culturală și profesională de până acum, precum și în contextul unor surse și resurse documentare extrem de reduse. Astfel, autorul este împins uneori spre o zonă speculativă și comparativă în încercarea sa de a descifra semnificațiile peisajului pe care îl analizează extrem de sensibil și minuțios. Ancorarea în analiza modelelor culturale europene și încercarea de a înțelege demersul peisager de la Peleş prin intermediul altor proiecte similare reprezintă un demers mai mult decât necesar în absența unor mărturii suficiente de clare privind construcția acestor grădini. Din această absență a unor documente privind construcția grădinilor revine ancorarea ipotezelor

cercetării în zona interpretării personale a iconografiei. Grădinile Peleşului sunt amplasate între o tradiție romantică de sorginte germană și o dorință de a genera un peisaj cult autohton, înrădăcinat în tradițiile locale, dar cuprinzând citate și influențe din manierismul și barocul italian sau clasicismul francez. Ele se dezvoltă din dialogul permanent dintre situl natural, fundal neutru și tăcut, și o construcție culturală complexă ce îmbină realitatea materială a arhitecturii sau sculpturii cu un imaginar artistic mult mai vast. Peisajul creat la Peleş este încă o demonstrație a relației directe dintre imaginar și real, dintre interpretare și parcurs în cadrul construcției oricărui peisaj cultural ce se formează mai întâi în lumea artei și ideilor și abia mai apoi își capătă întruchiparea în teren.

Dimenisunea politică a peisajului este, și ea, analizată detaliat, în încercarea de a explica modul în care imaginea grădinii reprezenta, ca în atâtea alte cazuri, un discurs subtil și coerent al unei regalități și statalității în construcție. Această abordare a dimensiunii discursive a grădinilor reprezintă una dintre axele importante ale cercetării, mai ales într-un context cultural în care fundalul arhitectural și peisager pare astăzi ignorat în cadrul construcției unei imagini politice europene. Contrastul între o lume în care publicul era invitat la o lectură atentă a unui mesaj politic complex transpus în arhitectura domeniului regal și lipsa de coerență a construcției actuale, puse sub semnul unei dezvoltări lipsite de conținut și a unei tăceri arhitecturale generate de accentele pecuniare, deși neexprimat și nesublinaț în text, transpare de-a lungul întregii lucrări.

Analizarea limbajului arhitectural și peisager al grădinilor castelului Peleş pleacă de la decupajul morfologic clasic – pădurea, parcul cu pajiștea și terasele. Acestea sunt imagini ale unor peisaje culturale fundamentale și ale unor modele permanente ale arhitecturii peisajului: primul peisaj – al naturii sălbatice, al doilea peisaj – al lumii rurale și al treilea peisaj – al lumii urbane (peisajului „cult”). Prezentarea acestor elemente morfologice ale domeniului detaliază multiplele etape de intervenție, de construcție și reconstrucție, de modelare aproape permanentă a ceea ce pare atât de simplu, firesc și natural. Dacă pădurea, element natural în care intervențiile sunt discrete și minimale, este tratată relativ succint, parcul și terasele se bucură de o analiză mult mai largă și mai detaliată, atenția fiind acordată atât elementelor construite, cât și celor vegetale. Aplecarea asupra compoziției vegetale ne surprinde prin descrierea multitudinii de esențe exotice într-un parc pe care îl percepem ca fiind atât de natural și de firesc integrat în peisajul montan al Sinaiei, demonstrând astfel subtilitatea artei grădinilor așa cum a fost ea realizată de atâția autori succesivi. Astfel, grădinile castelului sunt prezentate ca rezultat al unui efort de lungă durată în care autorii succesivi generează practic un proiect colectiv și coerent. Totodată, rezumarea analizei la intențiile și realizările proiectelor succesive, ignorând aproape ulterioara evoluție naturală a acestora, este una binevenită, lăsându-ne imaginea optimistă a unor peisaje stabile și clar definite, capabile să traverseze timpul fără a fi afectate. În acest sens cartea reprezintă o oglindă în care poate fi privită realitatea de astăzi a domeniului Peleş, un instrument al înțelegerii perisabilității peisajului ce pare de atâtea ori ca fiind firesc, prezent și imuabil. Vizitarea domeniului în compania, plăcută și utilă, a volumului și a ilustrațiilor sale ce povestesc epocile succesive ale grădinilor poate demonstra importanța peisajului în demersul general arhitectural; prin contrast față de concepția și de realizarea originară, se pot observa perisabilitatea surprinzătoare a peisajului, importanța întreținerii permanente și a restaurării componentelor sale. Un aspect important care dă valoare acestui volum este bogata ilustrație ce însoțește textul. Autorul își bazează demersul pe o cercetare a arhivelor naționale sau ale Muzeului Peleş, scoțând la iveală o largă serie de imagini, planuri și schițe inedite ce pot reprezenta o informație extrem de prețioasă pentru alți cercetători care se vor apleca asupra unor subiecte legate de istoria castelului, a grădinilor, a artei sau a dinastei regale. În acest sens, calitatea grafică a lucrării trebuie și ea subliniată, volumul fiind în sine un album de artă, grație contribuției arhitectului Octavian Carabela și a Mirelei Duculescu.

Recomandând călduros parcurgerea lucrării inginerului peisagist Alexandru Mexi, precum și utilizarea ei ca pe un ghid de vizitare și prezentare a grădinilor castelului Peleş, ne exprimăm speranța ca acest volum să reprezinte doar un început, o „deștelenire” a cercetării într-un domeniu atât de sensibil și atât de important precum cel al arhitecturii peisajului care să deschidă persective noi. Printre acestea, sperăm ca cercetarea din domeniul peisajului să se afirme în domeniul restaurării unde, de prea multe ori, acest aspect este ignorat, iar arhitecturii clădirilor îi lipsește nuanțarea dată de contextul și dialogul cu situl care îi este indisociabil.

Sperăm și urmarea pașilor lui Alexandru Mexi și de către alți cercetători atât din domeniul peisagisticii, cât și din alte domenii.